

Så får vi fler fotbollsmål

Fotbolls-VM är över för den här gången. Skönt tycker de som aldrig förstått fotbollens tjuvning, men samtidigt tror jag att även de flesta fotbollsentusiaster, liksom jag, är besvikna över att världens främsta fotbollsentusiaster inte serverat mer av vacker, anfallsinriktad fotboll. I denna artikel argumenterar jag för att *i*. Det är möjligt med hjälp av enkla regeljusteringar att få så många mål, och hur mycket anfallsinriktad fotboll, som vi vill ha. *ii*. Man bör göra regelförändringar så att vi får ca 5-6 mål per match i snitt, samt *iii*. Det finns enkla regelförändringar så att detta skall uppnås utan att fotbollens själ påverkas negativt.

Incitament och fotboll

Det finns mycket vi inte tycker om, men allt kan vi inte göra något åt. Visst vore det t ex skönt med kortare och inte fullt så mörka vintrar i Sverige? En del tycks tro att vi på motsvarande sätt för evigt är dömda till målsnål, försvarsinriktad fotboll. Men till skillnad från naturlagarna så kan vi påverka den incitamentsstruktur som till stor del bestämmer vad som händer på fotbollsplanen.

Vi påverkas alla av incitament av olika slag. Blir det t ex mer lönsamt att köpa loss sin hyresrätt så tenderar vi att göra det i högre grad, vilket även gäller socialdemokratiska politiker som i princip ogillar att hyresrätter omvandlas. På samma sätt med fotboll: Lönar det sig mer att spela defensivt kommer lagen att spela mer defensivt, och det gäller även om spelare och tränare egentligen föredrar en mer anfallsinriktad fotboll.

I årets VM spelade två av fyra semifinallag med den extremt defensiva grunduppställningen 4-5-1, och vi upplevde den näst målsnålaste turneringen i VMs historia. Grundproblemet är dock inte, som ibland hävdas, att taktiken utvecklats för mycket på teknikens och artisteriets bekostnad. Problemet (i den mån det är ett problem) är istället att det numera lönar sig bättre att satsa på en defensiv grunduppställning och snabba omställningar, än att anfalla med många spelare. Detta inses enklast genom att jämföra med andra bollsporter. Skälet att man t ex anfaller med hela laget i handboll och basket är inte att man är taktiskt underutvecklade, utan för att det helt enkelt lönar sig.

Vill vi ha mera mål?

Att det är möjligt att ändra reglerna så att vi får mer mål innebär dock inte med nödvändighet att det vore önskvärt, även om vi alla njuter mer av vackra mål än effektivt försvarsspel. Skälet är att det finns viktiga indirekta effekter av antalet mål. En negativ effekt av alltför många mål är att det slumpmässiga elementet minskar, vilket enkelt uttryckt innebär att det blir färre överraskningar. Detta innebär bl a att det blir ännu mer osannolikt att Sverige skulle vinna VM än det är idag. Mycket tyder

på att en av fotbollens attraktionskrafter är just att utgången av de flesta matcher är ganska oviss. Denna effekt skall dock inte överdrivas. Om antalet mål utökas till i storleksordningen 5-6 per match kommer utgången av en fotbollsmatch fortfarande vara betydligt mer oviss jämfört med t ex handboll och basket.

Det finns även positiva indirekta effekter som att betydelsen av ett enskilt domslut minskar. Som alla noterat får enskilda domslut en extremt stor betydelse i matcher med endast ett eller ett par mål; hur hade t ex VM slutat om inte Italien fått sin tvivelaktiga straffspark mot Australien? Det har klagats mycket på domarna i årets turnering, men det är nog orealistiskt att tro att domarna kommer att kunna bli så mycket bättre än idag. Poängen är dock att med fler mål minskar betydelsen av ett enskilt domslut, vid t ex straff- eller offsidessituationer. Längtan efter fler mål avslöjas också i sportjournalisternas språkbruk. Hur ofta har man t ex inte hört att ”det blev 0-0, men sett till målchanserna kunde det lika gärna blivit 2-2”, medan i alla fall jag aldrig hört någon säga att ”det blev 2-2, men sett till målchanserna kunde det lika gärna blivit 0-0”.

Sammantaget tycker jag i dagsläget att det är uppenbart att de positiva effekterna av fler mål och mer offensiv fotboll dominerar. Det är även tydligt att denna bedömning delas av FIFA, som ju löpande genomför mindre regeländringar som ofta ser ut att ha detta syfte. Nyligen har man ju t ex infört mindre restriktiv tillämpning av offside-regeln samt ändrat bollens egenskaper som gör att långskott blir mer effektiva. Det är troligt att dessa förändringar hade en viss, positiv effekt i det senaste VM. Om man, som jag, anser att 5-6 mål per match i genomsnitt är nära det optimala, vilket f ö ungefär motsvarar situationen i VM-turneringarna på 50-talet, så är dock dessa förändringar alldeles för små.

Färre spelare, större mål

Det är i sig inte svårt att hitta på regeländringar som gör att lagen skulle spela betydligt mer offensivt och producera mer mål. Man kan ju t ex ta bort målvaktens rätt att få ta med händerna, eller ge straffspark istället för hörna. Sådana ändringar är dock knappast önskvärda. Vad vi vill ha är mer offensivt spel utan att fotbollen ändrar sin inneboende karaktär, eller själ.

En anledning till att det blivit svårare även för ett betydligt bättre lag att göra mål på ett lag som backar hem är att det blivit mindre ytor, vilket hänger ihop med att spelarna idag är betydligt större, är mer vältränade och rör sig mer än när reglerna skrevs. Mitt förslag är därför att helt enkelt minska antalet spelare från 11 till 10. Jag ser egentligen ingen nackdel med en sådan åtgärd, och antalet spelare är heller inte central för fotbollens inneboende karaktär; över hela världen spelas ju fotboll i trädgårdar, på gator och parkeringsplatser, med det antal spelare som råkar finnas tillgängligt.

Min andra föreslagna regeländring gäller målens storlek. Måtten idag, som nog ganska få känner till, är 732*244 cm. Skälet till dessa till synes märkliga siffror är att de motsvarar 8 yards gånger 8 fot. En naturlig åtgärd vore att modernisera fotbollen genom att gå över till mer naturliga meterbaserade mått. Jag föreslår bredden 8 meter och höjden 2,5 meter, vilket innebär en total ökning av målarean med ca 10%.

Sammantaget skulle dessa åtgärder innebära att det blir mindre lönsamt att backa hem och enbart förlita sig till snabba omställningar, och min gissning är att de skulle innebära ca 5-6 mål per match i snitt, men det är förstås ytterst en empirisk fråga. Det är självfallet också så att fotbollen är global och att Sverige inte enskilt kan besluta om regeländringar. Samtidigt måste en förändringsprocess starta någonstans. Kanske kan det vara en fråga att driva för Lennart Johansson? Han har ju nyligen beslutat att kandidera för ytterligare en period som UEFA-president och skulle väl behöva en tydlig profilfråga? Och nog är han tillräckligt rutinerad för att inte ängslas över mer konservativa kandidaters uppfattningar.

Olof Johansson-Stenman
Professor i Nationalekonomi
Handelshögskolan vid Göteborgs universitet